

ความสงบเรียบร้อยหรือสิทธิเสรีภาพ : การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ
เกี่ยวกับการชุมนุมสาธารณะภายใต้บทบัญญัติรัฐธรรมนูญ

นางสาวอภิญญาณ์ วรรณตกุล

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการปกครอง ภาควิชาการปกครอง

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2546

ISBN 974-17-4801-9

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

121937515

ORDER OR FREEDOM : PERFORMANCE OF DUTY BY POLICE OFFICIALS
IN RELATION TO PUBLIC ASSEMBLY UNDER THE PROVISIONS OF THE THAI CONSTITUTION

Miss Apinya Vouranantakul

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in Government

Department of Government

Faculty of Political Science

Chulalongkorn University

Academic Year 2003

ISBN 974-17-4801-9

อภิญาณ์ วรนนตกุล : ความสงบเรียบร้อยหรือสิทธิเสรีภาพ : การปฏิบัติหน้าที่
ของเจ้าหน้าที่ตำรวจเกี่ยวกับการชุมนุมสาธารณะภายใต้บทบัญญัติรัฐธรรมนูญ.
(ORDER OR FREEDOM : PERFORMANCE OF DUTY BY POLICE
OFFICIALS IN RELATION TO PUBLIC ASSEMBLY UNDER THE
PROVISIONS OF THE THAI CONSTITUTION) อ.ที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์
ม.ร.ว. พุทธิสาณ ชุมพล, 125 หน้า. ISBN 974-17-4801-9.

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีสมมติฐานว่า ปัจจัยเชิงสถาบัน อันได้แก่ นโยบายรัฐบาล
นโยบายสำนักงานตำรวจแห่งชาติ จรรยาบรรณตำรวจ คำสั่งผู้บังคับบัญชา มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม
ของเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่ในการชุมนุมสาธารณะมากกว่าบทบัญญัติรัฐธรรมนูญในเรื่อง
สิทธิและเสรีภาพ จึงนับเป็นการตั้งคำถามว่าระหว่างความสงบเรียบร้อยกับสิทธิเสรีภาพ อะไรเป็น
แนวคิดที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการชุมนุมสาธารณะมากกว่ากัน

ผลการศึกษา พบว่า สิทธิเสรีภาพในด้านต่าง ๆ ของประชาชนเป็นสิทธิที่ได้มีการ
รับรองและคุ้มครองไว้ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ ส่วนการรักษาความสงบเรียบร้อยเป็นหน้าที่ของ
เจ้าหน้าที่ตำรวจตามกฎหมาย โดยปกติในทางปฏิบัติ เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่ในการชุมนุม
สาธารณะ จะฟังคำสั่งของผู้บังคับบัญชาเป็นหลัก คำสั่งดังกล่าวมีที่มาจากนโยบายของสำนักงาน
ตำรวจแห่งชาติที่มีที่มาจากนโยบายของรัฐอีกต่อหนึ่ง ซึ่งให้ความสำคัญกับความสงบเรียบร้อย
ของบ้านเมืองเป็นหลัก ความสงบเรียบร้อยจึงเป็นเงื่อนไขสำคัญในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่
ตำรวจเกี่ยวกับการชุมนุมสาธารณะ แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยเชิงสถาบันอื่น ๆ อันได้แก่ นโยบายของ
รัฐบาล นโยบายของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และคำสั่งของผู้บังคับบัญชา มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม
ของเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่ในการชุมนุมสาธารณะมากกว่าบทบัญญัติรัฐธรรมนูญในเรื่อง
สิทธิและเสรีภาพ

ภาควิชา.....การปกครอง.....
สาขาวิชา.....การปกครอง.....
ปีการศึกษา 2546.....

ลายมือชื่อนิสิต.....อภิญาณ์ วรนนตกุล.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

4481175024 : MAJOR GOVERNMENT

KEY WORD : ORDER / FREEDOM / POLICE OFFICIALS / PUBLIC ASSEMBLY / THAI
CONSTITUTION

APINYA VOURANANTAKUL : ORDER OR FREEDOM : PERFORMANCE
OF DUTY BY POLICE OFFICIALS IN RELATION TO PUBLIC ASSEMBLY
UNDER THE PROVISIONS OF THE THAI CONSTITUTION. THESIS
ADVISOR : ASSOC.PROF. M.R. PRUDHISAN JUMBALA , 125 pp. ISBN
974-17-4801-9.

The thesis hypothesized that institutional factors, namely, government policy, the National Police's policy, police code of ethics and superiors' orders exerted more influence on Thai police officials' behavior in the conduct of their duties at public assemblies than the provisions of the current 1997 Thai Constitution on rights and freedoms. In other words, the question asked was, between order and freedom, which had more influence on police officials in the conduct of their duties at public assemblies.

The study found that rights and freedoms of the people were those which were recognized by and given protection in the constitution, whereas the keeping of the peace was what police officials were duty bound to do by law. In the vast majority of cases, police officials conducting their duties at public assemblies would mainly follow superiors' orders. Such orders followed National Police's policy which in turn followed government policy. All three accorded the greatest importance to law and order. Law and order thus constituted the important constraint on police conduct at public assemblies. It can thus be concluded that institutional factors, namely government policy, National Police's policy and superiors' order exerted more influence on the behavior of police officials conducting duties at public assemblies than did the constitutional provisions on rights and freedoms.

Department.....Government.....

Field of study.....Government.....

Academic year.....2003.....

Student's signature.....*Apinya Vouranantakul*.....

Advisor's signature.....*[Signature]*.....

Co-advisor's signature.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยความกรุณาอย่างยิ่งของรองศาสตราจารย์ ม.ร.ว. พุทธิสถาน ชุมพล ที่ได้สละเวลาอันมีค่ารับเป็นกรรมการและที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ โดยตลอดระยะเวลาในการทำวิทยานิพนธ์ ท่านได้ให้คำปรึกษาอันเป็นประโยชน์ยิ่งในการเขียน วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ รวมทั้งกรุณาช่วยตรวจทาน แก้ไข เนื้อหาวิทยานิพนธ์ ผู้เขียนจึงขอกราบ ขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดำรง ธรรมรักษ์ ประธานวิทยานิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ตระกูล มีชัย กรรมการวิทยานิพนธ์ ซึ่งท่านทั้งสองได้กรุณาให้คำแนะนำ รวมทั้งได้ชี้แนะประเด็นอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการทำวิทยานิพนธ์ ตลอดจนให้คำแนะนำ แนวทางในการแก้ไข ปรับปรุงเนื้อหาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นอย่างดีตลอดมา

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ และน้องสาวของผู้เขียน สำหรับ ความรักความห่วงใยที่มีให้ผู้เขียนเสมอมา รวมทั้งช่วยเป็นกำลังใจ ให้ทุนทรัพย์ และเคียงเคียง จุนกระทั้งผู้เขียนสามารถทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ท้ายนี้ หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีคุณค่าและประโยชน์ประการใดแล้ว ผู้เขียนขอ กราบเป็นกตเวทิตกุล แก่บิดามารดา คณาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน ที่ได้มีส่วนเกื้อกูลเสริมสร้าง รากฐานที่สำคัญที่สุดสำหรับผู้เขียน แต่หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความบกพร่องประการใดแล้ว ผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	v
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาของปัญหาและนัยสำคัญเชิงรัฐศาสตร์ของงานที่ศึกษา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ในการศึกษา.....	6
1.3 สมมติฐานในการศึกษา.....	6
1.4 ขอบเขตของการศึกษา.....	6
1.5 นิยามศัพท์สำคัญ.....	7
1.6 ระเบียบวิธีการศึกษา.....	7
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา.....	7
1.8 วิธีการนำเสนองานที่ศึกษา.....	8
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ.....	9
2.1.1 คำว่า "สิทธิ" และ "เสรีภาพ" ในทางปรัชญาการเมือง.....	9
2.1.2 ปฎิญาสากล่าวด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ.....	15
2.1.3 ความหมายและความเป็นมาของรัฐธรรมนูญ.....	19
2.1.4 หลักนิติรัฐ.....	22
2.1.5 สิทธิและเสรีภาพในรัฐธรรมนูญ.....	24
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพในการชุมนุม.....	33
2.2.1 ความหมายของคำว่า "สิทธิ" "เสรีภาพ" และ "เสรีภาพในการชุมนุม โดยสงบ".....	33
2.2.1.1 ความหมายของคำว่า "สิทธิ".....	33
2.2.1.2 ความหมายของคำว่า "เสรีภาพ".....	34
2.2.1.3 ความหมายของคำว่า "เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ".....	35

	หน้า
2.2.2 ประเภทของเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ.....	38
2.3 ผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	40
บทที่ 3 เจื่อนไขของปัจจัยเชิงสถาบันที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ผู้ปฏิบัติหน้าที่ในการชุมนุมสาธารณะ.....	43
3.1 ความสำคัญของตำรวจ.....	43
3.1.1 ความหมายของตำรวจ.....	43
3.1.2 บทบาทและหน้าที่ของตำรวจ.....	44
3.2 โครงสร้างและการจัดองค์กรของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ.....	46
3.2.1 การจัดตั้งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ.....	46
3.2.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ในการชุมนุมสาธารณะ.....	47
3.2.2.1 ประวัติของบังคับการสายตรวจและปฏิบัติการพิเศษ.....	47
3.2.2.2 ภารกิจของกองบังคับการสายตรวจและปฏิบัติการพิเศษ.....	48
3.2.2.3 การแบ่งส่วนราชการของกองบังคับการสายตรวจและ ปฏิบัติการพิเศษ.....	48
3.3 บทบาทและหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจเกี่ยวกับการควบคุมฝูงชน.....	49
3.3.1 ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับฝูงชน.....	50
3.3.2 การควบคุมฝูงชน.....	51
3.3.3 ยุทธวิธีสลายฝูงชน.....	52
3.4 นโยบายของสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่เกี่ยวข้อง.....	54
3.5 จรรยาบรรณตำรวจ.....	57
บทที่ 4 พฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ปฏิบัติหน้าที่ในการชุมนุมสาธารณะ ภายใต้เงื่อนไขของปัจจัยเชิงสถาบัน.....	71
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	99
รายการอ้างอิง.....	105
ภาคผนวก.....	113
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	125